УДК 513.6

Боднарчук Ю. В., Морозов Д. І.

РОЗШИРЕНІ 2-АДИЧНІ ЧИСЛА ЯК ЦЕНТРАЛІЗАТОРИ АВТОМОРФІЗМІВ РЕГУЛЯРНОГО КОРЕНЕВОГО ДЕРЕВА ВАЛЕНТНОСТІ 3

Для опису централізаторів автоморфізмів регулярного кореневого 3-дерева вводяться розширені 2-адичні числа. Показано, що централізатор є напівпрямим добутком групи автоморфізмів відповідного дерева циклів та адитивної групи кільця 2-адичних чисел, розширених по вказаному дереву.

Нагадаємо означення дерева із заголовка статті. Множина вершин дерева розбивається на підмножини вершин однакового рівня.

a) v_0 - корінь або вершина нульового рівня;

b) для кожного $i = 0, 1, 2,..$ - дерево містить 2^i вершин та ребер *i-го* рівня.

Відношення суміжності вводиться у такий спосіб: кожна вершина i-го рівня з двома вершинами (лівою та правою) $i + 1$-го рівня.

Координатизація ребер цього дерева проводиться таким чином. Два суміжні ребра, що з'єднують вершину i-го з двома вершинами $i + 1$-го рівня, отримають мітки 0 (ліве) та 1 (праве).

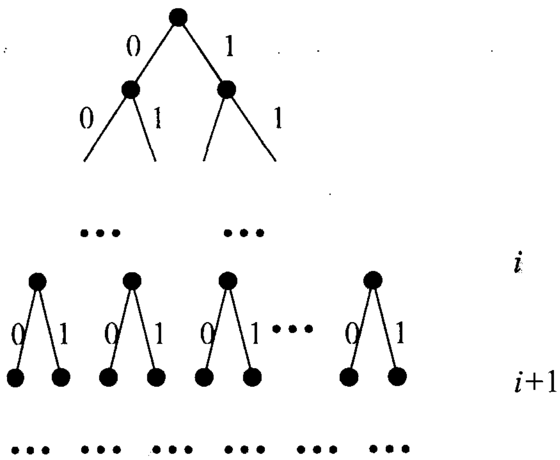

Будь-який нескінченний шлях по дереву, що починається у кореневій вершині v_0, будемо називати кінцем дерева. Кожному кінцю дерева ставиться у відповідність нескінченна двійкова послідовність, складена з міток ребер, що входять у цей кінець, а довільній вершині – вектор його афінних координат, який складається з міток шляху, що з'єднує v_0 з нею.

Оскільки нескінченну двійкову послідовність розглядають як 2-адичне число із відповідного кільця Z_2, вказане дерево часто називають 2-адичним і позначають T_2. Абстрактну групу $AutT_2$ можна описати як проективну границю $\overline{W_\infty} = \underline{Lim} C_2 wr ... wr C_2$ ітерованих вінцевих добутків циклічних груп 2-го порядку (див. [1]).

З іншого боку, елементи $\overline{W_\infty}$ можна розглядати як нескінченні послідовності бульових функцій $g = <\sigma_1, \sigma_2(x_1), \sigma_3(x_1, x_2), \sigma_k(x_1, x_2, ..., x_{k-1})...>$, де $x_1, x_2, ..., x_{k-1}$ – координати вершини $k - 1$-го рівня, а значенням функції σ_k одиниця, якщо відповідний автоморфізм дерева переставляє дві суміжні вершини k-го рівня, і є нуль, якщо автоморфізм залишає ці вершини нерухомими.

Якщо Z_2 розглядати як простір Бера, то група його ізометрій збігається з групою автоморфізмів дерева $AutT_2$ (див. [2]). Легко бачити, що множини вершин однакового рівня є інваріантними при дії $AutT_2$. Тоді для довільного автоморфізму a, що належить $AutT_2$, множина вершин V^i i-го рівня розбивається в об'єднання циклів.

У роботі авторів [1] саму групу $AutT_2$ було розглянуто як метричний простір Бера з відповідною топологією. Ця топологія збігається з топологією проективної границі, а сама група $AutT_2$ є повною топологічною групою (теорема 1, [1]).

Із використанням цієї топології було дано опис централізаторів елементів групи $AutT_2$ максимального про-порядку. Виявляється, що централізатор елемента вказаного типу отримується як замикання (у вказаній топології) циклічної групи, яку він породжує (див. [1]).

Метою даної роботи є узагальнення цього результату на довільні елементи $AutT_2$.

Означення 1. Деревом циклового типу D_a автоморфізму назвемо дерево, вершинами якого є цикли, причому дві вершини D_a з'єднані ребром лише тоді, коли знаходяться по одній вершині з відповідних циклів, які з'єднані ребром в T_2.

Добре відомою є така теорема.

Теорема 1([2]). Автоморфізми $a, b \in AutT_2$ спряжені в $AutT_2$ тоді й тільки тоді, коли їхні дерева циклового типу ізоморфні.

Говоритимемо, що кінець $t \in T_2$ належить кінцю $c_a \in D_a$, якщо кожна вершина n-го рівня x кінця належить циклу n-го рівня, що належить c_a. Поставимо у відповідність кожній вершині дерева T_2 цикл автоморфізму a, в який вона входить, і розглянемо відповідне відображення δ_a: $T_2 \to D_a$. Очевидно, що воно індукує відображення кінців вказаних дерев.

Теорема 2. Існує епіморфізм $\varphi: C_{AutT_2}(a) \to AutD_a$.

Доведення. Розглянемо рівняння $a^x = a$, $x \in AutT_2$. Нехай Δ_a – множина представників D_a. x природним чином індукує дію $\hat{x}: \Delta_a \to \Delta_a$. Маємо епіморфізм $\hat{\varphi}: x(\delta_1) \to \hat{x}(\delta_1)$. Епіморфізм $\hat{\varphi}: x(\delta_1) \to \hat{x}(\delta_1)$ задається таким чином: $\varphi = \delta_a * \hat{\varphi}$.

Ядро φ епіморфізму позначимо як H_a.

Теорема 3. Існує мономорфізм $\varepsilon: AutD_a \to C_{AutT_2}(a)$.

Доведення. Розглянемо рівняння $a^x = a$, $x \in AutT_2$. Нехай $(x^{-1}ax)(t_1) = t_2$, звідси $(ax)(t_1) = x(t_2)$. Тобто $a(t_1') = x(t_2')$, де $t_i' = x(t_i)(t_1, t_2, t_1', t_2' \in T_2)$.

Нехай задане відображення y: $\delta_1 \to \delta_2$, де δ_1, δ_2 – представники D_a. Якщо автоморфізм $x \in AutT_2$ переводить $t_1 \in c_a$ в $t_2 \in c_b$, то дія $x: c_a \to c_b$ визначена однозначно. Звідси y єдиним чином підіймається до автоморфізму $x \in C_{AutT_2}(a)$, для якого $x(\delta_1) = \delta_2$. Зафіксуємо δ_1 і для $\alpha \in AutD_a$ покладемо $\theta(\alpha) = y$. Означимо $\tilde{\varepsilon}(y)$ як продовження y до $x \in C_{AutT_2}(a)$. Тоді мономорфізм будується так: $\varepsilon = \tilde{\varepsilon} * \theta$.

Образ мономорфізму ε позначимо через K_a. З теорем 2, 3 отримуємо

Наслідок. Має місце розклад у напівпрямий добуток: $C_{AutT_2}(a) \cong H_a \lambda K_a$, де підгрупа H_a є замкненим (у вищезгаданій топології) нормальним дільником.

Означення 2. Означимо кільце $Z_2(T)$ розширених 2-адичних чисел по дереву T. Для цього розглянемо дерево циклового типу для автоморфізму $a \in AutT_2$. Кожному кінцю $c_a \in D_a$ поставимо у відповідність 2-адичне число за таким правилом: послідовності ребер з c_a, в яких немає розгалуження D_a, поставимо у відповідність послідовність цифр у двійковому розкладі 2-адичного числа (див. мал. (*))

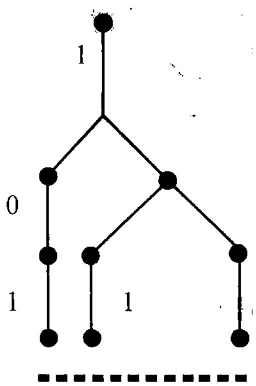

101 – 2-адичне число, що відповідає c_a. Множення й додавання введемо як множення і додавання 2-адичних чисел відповідних кінців:

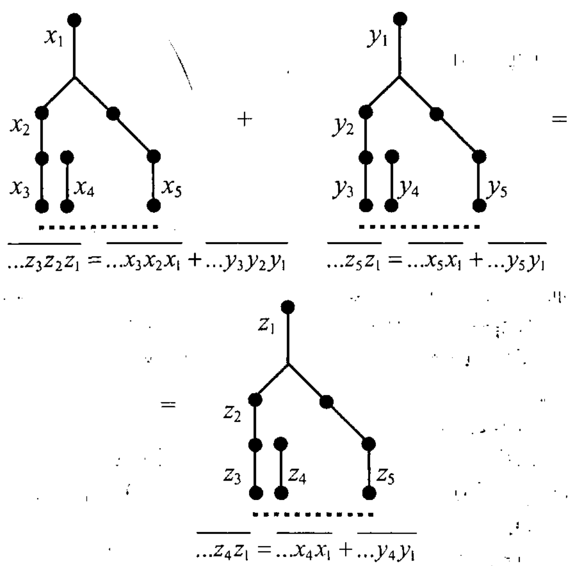

Аналогічно для множення.

Дію a на δ будемо називати обмеженням a на $\delta(a[\delta])$.

Означення 3. Означимо піднесення автоморфізму $a \in AutT_2$ у розширений 2-адичний степінь за деревом D_a.

Розглянемо рівняння $a^x = a$, де x – автоморфізм 2-го типу. Для кожного $c_a \in D_a$ маємо обмеження дії $a[c_a]$. $a[c_a]: c_a \to c_a$, і тому обмеження $a[c_a]$ можна розглядати як автоморфізм максимального про-порядку. Для автоморфізмів x 2-го типу маємо $a[c_a]^{x[c_a]} = a[c_a]$.

Оскільки $a[c_a]$ максимального про-порядку, то $\exists! p \in Z_2$ э, $x[c_a] = (a[c_a])^p$ (див. [1]). Поставимо це p у відповідність до обраного c_a.

Тобто (***)

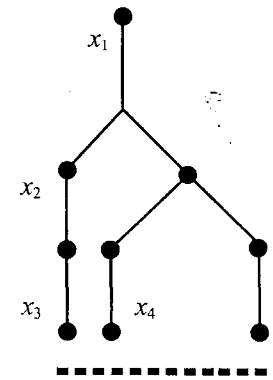

$a := a^x$,

де кожне $p \in Z_2$, що відповідає кінцю $c_a \in D_a$, визначає дію автоморфізму x 2-го типу на кінці $c_a(x[c_a])$.

Теорема 4. H_a ізоморфна адитивній групі кільця розширених 2-адичних чисел по дереву $\delta_0(a)$.

Доведення.

Ізоморфізм встановлюється за таким правилом:

Для $p \in P_a$ $p \leftrightarrow a^p$

$$p_1 + p_2 \leftrightarrow a^{p_1} \cdot a^{p_2}$$

Означення 4. Означимо підкільце $Z(T) \subset \subset Z_2(T)$, в якому на кінцях $x \in T$ записують вищезазначеним чином двійковий 2-адичний розклад тільки для $x \in Z$.

Оскільки для кожного автоморфізму $a \in \in AutT_2$ обмеження $a[c_a]$ можна розглядати як автоморфізм максимального про-порядку, то, згідно з [1], маємо таке твердження.

Теорема 5. Замикання групи $\overline{Z(T)^+}$ у вищезгаданій топології ізоморфно H_a.

1. *Боднарчук Ю. В., Морозов Д. І.* Будова централізаторів елементів максимального про-порядку в групі автоморфізмів бінарного дерева // Наукові записки НаУКМА.
2. *Сущанский В. И.* Группы изометрий – пространства Бэра: Докл. АН УССР.– 1984.– № 8.– С. 28–30.
3. *Сущанский В. И.* Сплетения по последовательности груп подстановок и финитно-аппроксимируемые группы: Докл. АН УССР.– 1984.– № 2.– С.19–22.

Yu. Bodnarchuk, D. Morozov

EXTENDED 2-ADIC NUMBERS AS CENTRALIZERS OF AUTOMORPHISMS OF THE REGULAR ROOT 3-TREE

For description of centralizers of automorphisms of the regular root 3-tree the extended 2-adic numbers are introduced. It is shown that this centralizer is a semidirect product of automorphism group of the correspondent cycles tree with an additive group of 2-adic numbers ring which extended by cycles tree.